

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

N° 5.

Maj 1869.

8:de årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen, *Två riksdaler riksmunt.* — Bref adresseras till *Redaktionen af Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm & Experimentalfältet.*

Om westeråsgurkors odling och saltning.

De gurksorter, som här vanligen odlas, äro egentligen inga andra än de små »drufgurkorna», ehuru de nästan allmänt kallas »westeråsgurkor», derföre att de här odlas i större skala än annorstädes och odlingen för mången af denna stads befolkning utgör den förnämsta näringsgrenen.

Jorden hvarpå dessa gurkor här odlas, består för det mesta af stadstomter, planteringsland med god och väl gödslad lerjord, mer och mindre lös efter som den är gammal och upparbetad till. Den lösaste jorden befördrar naturligtvis mera växtligheten.

Innan man upplägger landet i lister, hvilket vanligtvis sker från medio till slutet af maj, bör det väl gödslas med brunnen gödsel — så vida ej jorden är tillräckligt fet förut — samt tätt och djupt omgrävas och krattas, så att det blir jemnt. Sedan slår man med ett snöre upp ränder, $2\frac{1}{2}$ fot mellan hvarje, till lister och gångar. Derefter upptagas gångar emellan hvartannat snördrag, då jorden uppkastas hälften åt hvardera sidan om gången och dermed bildar sjelfva listerna.

Man bör se till att få gurklisterna så höga som möjligt, ty gurkrankorna få derigenom större utrymme på sidorna och i följd deraf bättre trefnad och växtlighet. Detta sker genom att under anläggningen ideligen hacka med krat-tan på listernas sidor, hvartefter man krattar upp jorden på höjden, så att jorden blir tillpackad, hvarigenom den så mycket som möjligt hindras att nedrasa. Då listen är uppkrattad och färdig, bör den vara cirka 12 tum bred upputi kammen.

Vill man odla gurkor på samma land i flera år efter hvarandra, så behöfver man icke för hvarje år gå så tillväga med anläggningen, som här of- van är nämndt. Man lägger då heldre ett un- derlag af gödsel uti de sedan förra året befint- liga gångarna och bildar derofvanpå listerna för detta året af de gamla, som ituklyvas och ka- stas hälften åt hvardera sidan. På detta sätt få lister och gångar återtaga sin gamla plats hvart- annat år. Dock bör man efter några års för- lopp och sedan emellanåt omlägga landet ånyo på förstnämnda sätt.

Gödseln, som lägges i gångarne, afses icke till undervärme för gurkorna (såsom fallet är, då man på trädgårdsmästaremanér odlar gurkor på varma lister), utan den afses endast såsom näringsämne för dem, och synnerligast året der- på gör gödseln sin största verkan, då den i sitt

förmultnade tillstånd lika med jorden får vid listens omskyffling sin plats ofvanpå den nya, der kärnorna skola läggas.

Då nu gurkkärnorna läggas uti de iord- ninggjorda listerna, hvilket ej bör ske förr, än nattfrosterna äro i det närmaste förbi, uppdra- ges med handen en ränna i kammen längs efter hela listen, cirka 3 tum djup, hvari kärnorna läg- gas efter hvarandra med 1 tums mellanrum och derefter öfvermakas, ifrån den uppdragna rän- nans kanter, lös jord öfver dem, till $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ tums tjocklek. Den fördjupning, som återstår af den uppdragna rännan, bör vara för vattningen. Kär- norna läggas antingen torra eller ock blötas de ett dygn i vatten och bringas sedan att utmälta, hvilket befördrar dem till en hastigare uppkomst. Detta sätt är fördelaktigt, då väderleken är vacker och torr; men är den våt och kall, ruttna de blötta kärnorna oftast i jorden, och äro i så fall de torra bättre.

Är väderleken torr, vattnas listerna flitigt så väl före plantornas uppkomst som sedan allt framgent, men är jorden hård, så att skorpa bil- dar sig efter vattningen, bör den försigtigt sön- dermyllas, på det att den ej må hindra de späda plantornas uppkomst.

Under sommaren är ej annat att göra vid listerna, än att hålla dem rena ifrån ogräs samt flitigt vattna, då väderleken är torr. Då gur- korna blifva så stora, som man vill hafva dem, får man börja skatta.

Gurkorna böra skattas, medan de äro små och gröna. Desto mindre de äro, desto större värde anses de hafva. Man bör derföre då växt- ligheten är gynnsam skatta listerna hvarannan dag, på det ej gurkorna må blifva stora och gula, då de äro odugliga till mat, emedan kär- norna uti dem då äro för mycket utbildade. De gurkor åter, hvarur man vill samla kärnor, hvilka böra lemnas vid den första skattningen, böra ligga tills de blifva gula och väl mognade. På hösten intagas de och läggas i ett soligt rum för att vidare eftermogna, i fall detta anses be- höfligt; sedan urtagas kärnorna, som rengöras i vatten och derefter torkas något, till förvaring.

De kärnor som samlas det ena året kunna ganska väl begagnas till utsäde det andra, ehuru de äro unga, i synnerhet om de hårdt intor- kas under vintern, hvilket gör att de liksom föråldras något. Den af mången hitintills an-

tagna regeln, att man ej bör lägga yngre gurk-kärnor än 2—3 års, emedan de skola växa blott på rankorna och gifva föga eller ingen frukt, behöfver man ej fästa sig så strängt vid. Visserligen inträffar att ett års gamla kärnor gifva frodigare rankor och något mindre skörd än de äldre; men exempel gifvas ock att de ha lemnat fullt ut så stor skörd som dessa. Dock är härmed icke sagdt, att så unga kärnor äro bättre än de 2—3 åriga; men om man icke har sådane, så kan man med lugn lägga af de unga och få ganska god skörd ändå.

Högst fördelaktigt är att man, då varma somrar inträffa, sjelf samlar sitt behof af gurk-kärnor, emedan dessa, eller i öfrigt våra svenska kärnor, alltid äro bättre för vår jord än de tyska, som man nödgas införskrifva, då ogynnsamma somrar här göra frömodnaden omöjlig.

Är våren kall och våt, blir ej stor framgång med dessa kärnor, emedan de då ofta multna eller ruttna i jorden. Är våren deremot varm och torr, då gå väl äfven de till, ehuru skörden för första året vanligtvis ej blir så stor, som den sedan kan bli, då man af dessa gurkor åter samlat kärnor och utsått, emedan, eget nog! de tyska kärnorna låta ganska väl under en sommars odling här acklimatisera sig och bli lämpliga för vår jord.

Gurkornas saltning tillgår så, att på de gurkor, som man i hvarje skattning erhåller, afputsar man genast den vissnade blomman, som befinnes i ena ändan, samt bortskrapar alla fläckar, som, i synnerhet närmare mot hösten, då kall

luft och dimma inträffar, möjligen bildat sig på dem. Sedan lägger man dem uti ett kärl i kallt vatten och låter dem förblifva der ungefär ett dygn, tills de kommit i jäsning, hvarigenom deras naturliga grönska och smak urdrages, hvilket är nödvändigt, innan man saltar dem, för att de sedan skola blifva goda och smakliga.

På samma gång, som man på ofvannämnda sätt lägger gurkorna i vatten till jäsning, lägger man salt uti friskt källvatten och bildar deraf en lake för dem, hvári de sedan läggas. Någon viss kvantitet af vatten och salt för att få laken lagom till gurkorna, kan jag icke bestämma, emedan den tillredes här efter praktik och vana. Laken bör likväl vara temligen salt, ty är den för svag, händer det lätt att gurkorna skämmas; finner man detta, bör man genast utbyta den mot en starkare. Bli'r laken deremot för salt och gurkorna i följd deraf omåttligt salta, kan man afhjelpa detta något genom att byta ut den salta laken mot bara vatten och dermed urdraga sältan efter behag, hvarefter man sedan påhåller god och tjenlig lake. Uti den lake, hvári gurkorna efter jäsningen alltid böra ligga, bör äfven vara körsbärsblad, svarta vinbärsblad, sönderhackade dillkronor och stjelkar samt något pepparrot, hvilket får ligga om hvartannat ibland gurkorna.

De kärl hvári gurkor insaltas böra vara väl rena, och om något tecken synes på gurkorna, att de vilja skämmas, t. ex. surna, bör laken genast utbytas mot ny, hvilket kan få ske ofta nog, då det är mycket varmt.

Westerås i febr. 1869.

E. Ingeberg.

Huru skall trädgårdsodlingen ställas för att blifva vinstgifvande?

9.

Prisbelönad täflingskrift författad af handelsträdgårdsmästaren J. F. Holm.

(Forts. fr. *N* 4.)

Vid större städer måste trädgårdsodlaren i första rummet vara betänkt på att hafva sina drifbänkar i ordning i rätt tid och egna dem en god och omsorgsfull skötsel. Som i dessa måste odlas flera sorter, hvaraf den ena betalar sig mer, den andra mindre, torde en kort öfversigt vara nödig, för att erhålla visshet om hvilka produkter som rikligast ersätta odlarens möda. Spenat, bland hvilken, sedan den uppkommit, planteras öfvervintrade blomkålsplanter af erfurter dvärg-, är en ganska lönande odling. Dernäst äro gurkor, (med på sidorna planterad hufvudsallat, företrädesvis af tidig, gul, ägg), douwiker-morötter, bladpersilja, dill och drivven gräslök; äfven rotselleri, sådt tidigt och utskoladt på bänk, för att användas tidigt eller vid en mellantid då föregående års skörd är slut och den nya på fritt land planterade ännu icke är användbar, betalar sin plats ganska väl. Mindre afkastning gifva rädisor, ärter, turkiska bönor, krasse och dylikt. Likväl är det för trädgårdsodlare, som drifva daglig handel med sina pro-

dukter, af nöden att vara försedd med allt hvad som af köparen åstundas, hvarpå till en stor del afsättningen af de öfriga produkterna beror.

Skörden från den fria jorden utfaller ofta olika, beroende dels af luftens temperatur, dels af mer eller mindre fuktig väderlek. Under torra och varma somrar, såsom sistförlutne, skördas vanligen rikt med cucurbitaceer, såsom gurkor, meloner och pumpor, samt turkiska bönor. Deremot misslyckas under sådana år vanligen lök- och kålsorterna. Under kalla och fuktiga år blir förhållandet nästan alltid omvänt. Likväl är min fullkomliga öfvertygelse, att om vi nordboer mera vinnlade oss om att samla frön af de växter som vi nu under missgynnsamma år anse för ömtaliga för våra klimatiska förhållanden, skulle ömtaligheten så småningom försvinna och växterna efter några års fortsatt odling visa sig mera härdiga samt icke såsom nu gäcka odlarens förhoppningar om god skörd. Af allt detta framgår tydligt af hvilken vigt det är att mera allmänt beflita sig om fröodling. (Forts.)

Iakttagelser öfver af Svenska Trädgårdsföreningen odlade prydnadsväxter.

(Ur Sv. Trädgårdsföreningens Tidskrift.)

(Slut fr. N° 3.)

Följande voro de ettåriga växter som användes. Den rosenrödt blommande *Silene pendula* såddes i augusti året förut; de små i 3-tums krukor inplanterade plantorna öfvervintrades på svalaste plats i växthuset, ställdes i april i kallbänk, för att genom fönstrens borttagande afhärdas och utplanteras i början af maj. På annat sätt förfors med den rent hvita *Iberis lusitanica*, den purpuröda *I. umbellata superba* och den lilasfärgade *Collinsia bicolor major*, hvilka i början af januari såddes i 3-tums krukor. flera frön i hvarje, att de bildade små tufvor. Öfvervintring, vårbehandling och utplantering lika med *Silene pendula*, endast att dessa plantor, som något högt uppskjutit, vid utplanteringen sattes så djupt, att blott fröbladen kommo ofvan jordytan. Nämnade arter, som väl fördrogo efter utsättningen inträffande nattfroster, bildade särskilda grupper, började blomma redan i medlet af juni och det mycket rikare än när de på vanligt sätt behandlas. Den ömtåligare *Nemophila insignis* såddes först i april i 4-tums krukor, satta i kallbänk, några frökorn tillsammans på 3 ställen i krukans, så att af hvarje sådan erhöles 3 särskilda stånd, då klimpen vid utsättningen med tillhjälp af knifven delades, hvarigenom det största möjliga antal plantor efter utrymmet erhöles. Denna art började äfven blomma redan i juni och fyllde en af åtta guirlandformiga grupper sammansatt rabatt. Vidare begagnade annuella växter voro tidigt sådda och i krukor uppdragna Löfkojor, *Phlox Drummondii* samt Reseda.

Af i krukor odlade och genom sticklingar för året uppdragne gruppväxter begagnades förnämligast Petunier och Verbener i flera varieteter, tidigt satte och en gång omplanterade i större krukor, så att de redan vid utsättningen började

blomma. Och till ytterligare vinnande af mångfald och omvexling, begagnades lägre brokiga bladväxter af följande sorter, med hvilka parterrens grupper af mera konstlade former fylldes, nämligen af hvitbladiga sorter *Artemisia argentea*, *Centaura candidissima* och *C. gymnocarpa*, *Chrysanthemum indicum Sensation*, *Koniga maritima variegata* och *Polemonium coeruleum fol. var.*, af gulbladiga *Lonicera brachypoda reticulata* och *Spiraea Ulmaria fol. var.* samt af rödbladiga *Achyranthes Verschaffelti*, *Lobelia fulgens*, *Queen Victoria*, *Oxalis corniculata atropurpurea* och *Perilla nankinensis*.

Att de ymnigt använde Skarlakanspelargonerna i flere sorter redan strax efter utsättningen började blomma, hör ej till regeln, utan verkades af den varma väderleken. Sådana Pelargonier, äfvensom s. k. engelska, eller de som hafva stora brokiga blommor, jemte andra blommande växter, prydde slottets utsidor, ordnade i vaser och utanför fönstren anbragta lådor. Gamla exemplar af engelska Pelargonier, dem man annars förkastar, äro de bästa att sätta i större, i fria luften och soligt stående vaser, blott dessa kunna fyllas med jord, så att flera exemplar tagna ur krukorna kunna, skylande hvarandras kalhet, sättas tätt tillsammans, då de genom olika varietetens sammanställning bilda mångfärgade rikt blommande buketter.

Hvad som väsentligt bidrager till höjandet af blommors och andra prydnadsväxters utseende, är ett välberäknadt ordnande samt en sorgfällig putsning och städning. Synnerligen bidrogo de väl hållna, af Isop planterade infattningarne, att gifva ifrågavarande planteringar ett fulländadt utseende.

N. U. B.

Plantering af fruktträd på åkerfälten.

En landtman, som sedan länge tänkt på trädgårdsodlingens förmånliga bedrivande jemte landbruket, läste med nöje Vertumni inledning till sitt uppträdande i Tidning för trädgårdsodlare och hoppades att nu få se något rätt praktiskt godt. Han har således följt dennes artikel med spänd uppmärksamhet.

Men då Vertumnus i sin art. 3, rörande plantering af fruktträd på fälten, något uppenbart visat en starkare blick in i saken från Trädplanterings sida än åkerkulturens, har landtmannen ansett sig böra i tid framkomma med några påminnelser, så att Vertumnus får några betänkligheter.

Den satsen: »att hvarje fält hvarå med god framgång odlas alla våra vanliga åkerbruksväxter, såsom hvete, råg, korn m. m. d. är äfven

tjenligt för fruktträd» etc. etc. kan endast med stor försigtighet och ett understruket »alla» antagas.

Det finnes stora fält här i landet rätt tjenliga för en del af åkerbruksväxterna, men endast för en del; således icke för hvete och korn, och man kan gerna med skäl antaga sådana utgöra de större andelarna. Om således Vertumnus vill inskränka sin sats dertill, att alla fält hvarpå med framgång hvete och korn odlas i förening med godt bruk, god dikning och gödsling, der är äfven utsigt att kunna anlägga fördelaktig vinterfruktträdsodling, af päron och äpplen, så vill landtmannen erkänna det. Men att egentliga råg- och hafrefält, bohvetes- och roffält skulle till allra största delen visa sig otacksamma för mödan, det vore att antaga, om de ej genom särskilda arbeten enkom för trädplanteringen göras tjenliga dertill.

Ett sådant arbete är visserligen det att plantera små telningar ofvanpå gödd jordytta i kupor och att småningom efter trädens behof vidga och tillöka dessa kupor med matjorden deromkring. Men både kupor och dalar bilda fel i den till säd, helst vintersäd, brukade åkern och den i öfrigt mycket goda principen för plantering är verkligen otjenlig här. Träd, på under plog förblifvande jord, böra planteras så djupt, som någon sin deras växtnatur tillåter och därför beredelser i vidd och djup göras för dem, som svara mot deras framtida behof, så att de kunna taga sig väl fram. Detta är nödvändigt för plöjningen och vattenafhållningen och det blir verkligen lönlös möda för Vertumnus att utom denna grundsats begära att få se väl odlade och bärande sädesfält under fruktträden, som alldeles icke böra kupas för att blifva till mindre hinder än eljest.

Vertumnus förordar att genast utplantera små telningar på åkern, ympa och hyfsa dem der på stället. Men det hemställes till honom att förordar ett annat, det nämligen att väl begynna planteringsföretaget med hemodlade telningar eller föga dyrköpta plantor och att inskola dessa på en efter deras behof afpassad och gynnsam plats, der ympa och uppdraga dem i fred — omskola dem — och slutligen, när de nått passande storlek och form, uppgräfvä dem om hösten med rotklimp, som lemnas att tillfrysa för att i samtidsigt upptagna, till ändamålet då bonade gropar sedan under vintern utsättas på åkern och snart derpå lemna den frukt man begär. Vatten den tiden i dessa gropar är ett tecken att åkern ännu icke är myndig och mogen hvarken för den yppersta säd-, eller trädkultur, och innan så vore borde ej träden ditplanteras, utan söka annan plats. Men de späda stammarne äro i betydligt större säkerhet i trädskolan än på åkern och några trädmissfoster böra än mindre befaras.

Att plantera körsbär telningsvis i skoglösa beteshagar och på backar inuti åkerfälten blir mycket behagligt för får och boskap. Att i sådana marker eller på åkern skydda stammar och qvistar för åverkan med stadiga störrar, torde äfven för oss svenskar anses brydsamt i stor utsträckning på orter der hvarje stör kostar 4 å 6 öre stycket.

Ett rätt ordnad bete är långtifrån att så bortönska ur landtbruket som Vertumnus synes tycka. Det är ett erkänt godt medel både till inkomst och jordförbättring. Men här i landet är ännu länge rum för vinterfruktodling på de bördigaste fälten och odlade beten i öfrigt utan att de behöfva korsas hvarandra eller någondera utdömas.

Mätte Vertumnus icke illa upptaga dessa påminnelser från en landtman, som i öfrigt hjertligen lyckönskar honom åt hvarje eröfring i träd- och trädgårdskultur han kan afvinna landbruksfälten utan misstag. *Claudius Agricola.*

Under försäkran att vi icke illa upptogo de

påminnelser Claudius Agricola här ofvan framställt, kunna vi dock icke neka att det ingaf oss några ögonblicks missmod, att vi icke lyckats förverkliga hans förhoppningar om att »få se något rätt praktiskt godt», men så gerna först som sist må vi emellertid öppet tillstå att han icke lyckats inge oss några betänkligheter rörande våra anföranden i art. 3; och rörande våra misstag vilja vi här nedan se till huru med dessa egentligen sig förhåller, då vi härmed gå att undersöka beskaffenheten af de gjorda påminnelserna.

Den första erinran Claudius Agricola gör rörande vårt yttrande, att hvarje fält hvarå med god framgång kan odlas alla våra vanliga åkerbruksväxter äfven är tjenligt för fruktträd, kunde egentligen här alldeles förbigås, enär Claudius Agricola och vi deri ega temligen lika tankar, blott med den skillnad att vi anse äfven fält, hvarå råg med god framgång odlas, vara lämpliga synnerligast för körsbär, ehuru vi i vår artikel (se sid. 11 af denna tidning) ansågo oss icke böra förorda odling af dessa å åkerfälten, enär skördandet af frukten i så fall skulle inträffa före sädesskörden.

Vi hafva visserligen förordat att plantera träden i kupor ofvanpå jordytan, och ännu fortfarande förorda denna metod, men hafva deremot aldrig sagt att dessa kupor skola utvidgas, af det skäl att något sådant aldrig varit meningen; ty hvartill skulle denna utvidgning af kuporna efteråt tjena? Fruktträdens rötter, synnerligast rötterna å päron- och äppleträd, löpa aldrig parallelt med jordytan, utan skjuta temligen rakt ned i jorden och skulle således ha ingen nytta af en dylik utvidgning. Orsaken hvarför vi förordat att plantera träden ofvanpå jordytan är den, att rötterna vid planteringen skola komma ofvanpå matjorden och icke såsom vid vanlig plantering under densamma, och således få tillfälle att hämta sin näring under första tiden ur matjordslagret.

Claudius Agricola måtte äfven ha bildat sig en synnerligen oriktig föreställning om beskaffenheten af de ifrågavarande kuporna. Meningen är nämligen att man blott skall taga så mycket jord till desamma, som är tillräckligt att omgifva rötterna med, dock så att den yttre jordbetäckningen icke blir allt för tunn, hvidan en dylik kupa, då små träd planteras, icke behöfver bli mer än omkring 2—3 fot i diameter och af omkring 1 fots höjd eller möjligen något deröfver. Med vårt yttrande att denna kulle icke skulle tilltagas för liten, afsågs blott att rötternas yttre jordbetäckning icke skulle bli för tunn, eller så att ingen skulle, på grund af, hvad en vid namn Manteuffel, som uppfunnit denna metod, uppgifvit, att $\frac{1}{2}$ kubikfot jord till hvarje planta vore nog, tro att man kunde eller borde vara alltför sparsam.

Dessa små upphöjningar omkring stammarne, hvilka slutligen knappt bli märkbara, men med-

föra den nyttan för träden, att vatten icke kan stanna invid desamma, kunna omöjligen medföra någon olägenhet, ty närmare än 1 å 1½ fot intill träden läser man väl ändå icke kunna plöja. Att taga ett spadttag jord här och der på åkern till dessa små kupor kan väl icke heller gerna förorsaka dalar.

»Träd på under plog förblifvande jord böra planteras så djupt, som någonsin deras växtnatur tillåter», säger Claudius Agricola och längre ned heter det att »detta är nödvändigt för plöjningen och vattenafhällningen etc». Vi kunna icke riktigt komma underfund med hvad som menas med dessa påståenden. Det är nämligen icke nog med att påstå en sak, man bör äfven kunna, om så fordras, framdraga fullgoda bevis för densamma; men här kunna sådana icke uppletas. Skulle meningen vara att träd som planteras i sådana kupor som vi förordat, skulle skjuta sina rötter så nära jordytan, att de skulle hindra plöjning och dikning, så få vi bedja Claudius Agricola vara fullkomligt lugn i detta afseende; ty det är icke granar eller pyramidpopplar vi förordat till odling å åkerfälten, utan äpple- och päronträd, och vi kunde knappt tro att det skulle gifvas någon som var okunnig om att dessa gå på djupet med sina rötter. I fall emellertid så är, få vi försäkra hvar och en att rötterna af äpple- och päronträd icke komma att lägga hinder i vägen för jordens bearbetning ej heller dikning till hvad djup som helst, och vill man icke tro oss, så fråga hvilken trädgårdsmästare som helst och han skall kunna upplysa om att i trädgårdarne rötterna af dessa trädarter aldrig lägga hinder i vägen för jordens bearbetning, naturligtvis under förutsättning att matjorden icke hvilat på hälleberget, men ett sådant jordstycke vore väl icke heller lämpligt till fruktträd. En vida betänklighet sak är deremot, att rötterna ha stor benägenhet att intränga i och tilltäppa såväl tegelrörs- som täckta stendiken, hvilket vi sjelfva haft tillfälle iakttaga, och det blir derföre alltid nödigt att å fält hvarå fruktträd planteras torrlägga dem genom öppna diken.

Rörande frågan huruvida små eller stora träd skola utplanteras, älska vi fortfarande tro att vår (sid. 2 och sid. 10 af denna tidning) uttalade åsigt är den rättaste och detta af flera skäl, hvaribland att små träd naturligtvis äro billigare, och att de bättre vänja sig vid jordmånen och platsen, samt att de till följe deraf blifva kraftigare och bördigare än hvad ett träd som vore temligen stort då det utplanteras skulle blifva. Något annat fullgodt motskäl kan dere-

mot icke uppletas, än att det försvårar betningen af ett fält hvarå små fruktträd förekomma. Men skall det då verkligen falla sig så svårt att bekosta några störrar eller stakar omkring träden? Skulle man icke kunna uppoffra en eller annan gärdsgårdssträcka för att få stakar att sätta omkring träden? men icke ens detta skäl förefinnes, ty äfven större träd måste skyddas genom omkring stammen nedsatta stakar.

Man skulle väl ock kunna utplantera större exemplar, men detta blir, hur man än går tillväga, ganska dyrt, ty de träd man sjelf uppdroge komme säkert mången gång att falla sig dyrare än dem man köper, och de skulle näpeliggen få någon framgång och just derigenom skulle man få trädmisfoster i mängd. Att flytta träden med frostklimpar är ett orimligt förslag. Sådant kan endast den förorda, som aldrig försökt dylikt, och vi bedja Claudius Agricola äfven göra ett försök, hvarigenom han kunde förlora lusten att förorda plantering på detta sätt, enär plantering af träd med frostklimpar kostar oerhördt. Ett träd hvars rotklimp nedgräfdes i råa alfven på en åker skulle ock säkert snart gå ut, ty det är en betydlig skillnad på om rötterna på ett träd sjelfva trängt ned i alfven eller om de nedsättas i en gräfd djupare grop, i hvilken alltid kommer att, tillföljd af gräfningen, stå vatten. Jord som är så »myndig och mogen» att det icke stannar vatten i djupare gropar som grävas deri, ej ens om vintern, torde väl få anses som en sällsynthet, och på grund deraf hysa vi äfven stora betänkligheter emot de föreslagna beredelserna »i vidd och djup», synnerligast djupet, såvidt de skola ske fläckvis och till det djup som vore nödigt, alltså temligen många alnar djupt.

Vi äro ledsna att icke kunna ingå på någon enda af de åsichter Claudius Agricola uttalat, icke ens den, att telningar hvarmed väl enligt svenskt språkbruk får förstås rotskott, skulle vara fördelaktiga att plantera då frågan är om fruktträd. Äfven tro vi fortfarande att det skulle vara fördelaktigt, att i synnerhet i de uti åkerfälten mångenstädes derföre lämpliga backarne, plantera körsbärsträd; men naturligtvis måste träden medan de voro små skyddas genom stakar mot kreaturen, i fall backarne skulle betas, och vi kunna icke inse hvarför körsbärsträd icke på lika sätt äfven skulle kunna planteras i de skoglösa beteshagarne. Der borde väl en grundlig »jordförbättring» genom betningen egt rum, så att träden finge god framgång.

Vertumnus.

Öfversigt öfver trädgårdsgöromålen i maj månad.

Köksväxtodlingen.

Såning af köksväxtfrön på kalljord, kan ofta nog icke företagas förr än i början af denna må-

nad och hänvisas, i fall äfven i år så blir händelsen till hvad i förra öfversigten om nämnde såning blifvit sagdt. Turkiska bönor böra icke läggas

förr än mot slutet af månaden eller omkring d. 24—28, enär de icke fördraga nattfrost sedan de uppkommit. Man kan äfven så turkiska bönor helt tätt på bänk och sedan utplantera dem, och synnerligast är detta sätt, att rekommendera för stångbönor. Då plantorna af turkiska bönor vanligen äro färdiga att utsättas på kalljord 9 dygn efter det att bönorna lades och utsättningen af plantorna icke bör ske förr än den 4 eller 5 juni, är det lagom att så bönorna på bänk omkring d. 27:de. Indiansk krasse sås ungefär vid samma tid som turkiska bönor. Spenat för senare bruk sås mot slutet af månaden.

Fröstockar af diverse köksväxter, såsom *hvitkål*, *rotkål*, *morötter*, *rödbetor* m. fl. utsättas i början af månaden och i fall de i högen der de öfver vintern förvarats, börjat skjuta, är det nödigt att under första tiden efter utplanteringen hålla dem öfvertäckta med granris för att mildra nattköldens, solens och blåstens inverkan, som de i mörker utbildade skotten till en början icke väl fördraga.

Pepparrotsträngar utläggas, i fet, bördig, djupt bearbetad leraktig jord i 4 tums djupa fåror som uppdragits på 2 fots afstånd från hvarandra. Strängarne läggas längsefter och tätt efter hvarandra i fåran. Dervid göres vid den nedre smälare ändan af strängen ett litet hål, snedt nedåt, hvori spetsen nedstickes och under öfre ändan lägges litet jord, så att denna blir något upphöjd, hvarefter strängen helt och hållet täckes med jord. Ju längre och gröfre strängarne äro som utläggas, och ju bättre jorden är desto, bättre blir pepparoten.

Potatis utsättes omkring medlet af månaden eller så snart jorden blifvit något uppvärmd. Att utlagga den tidigt eller medan jorden ännu är kall, tjenar till ingenting, enär den fordrar temligen varmt för att kunna växa, hvadan ingen växtlighet eger rum förr än jorden blifvit uppvärmd^{*)}. Men då potatis, som bekant, hör till de växter som icke fördraga nattfrost, vore det icke heller ens önskligt att den uppkom medan skarpere frostnätter ännu fortfore.

Gurklister anläggas på sätt i förra öfversigten framställdes; men de som nu läggas behöfva dock icke förses med fönster. De som läggas vid början eller medlet af månaden böra emellertid under nätterna täckas med luckor eller bräder som, hvilande på sparrar eller stänger, läggas längs efter listerna, men de som läggas vid slutet af månaden kunna undvara all täckning. Till odling på list äro *druf-* eller s. k. *westeråsgurkor*, *ordinära gröna*, *gröna kinesiska slang-*, och *vanliga gröna slanggurkor*, lämpliga sorter. De hvita sorterna lyckas endast under varmare somrar på list.

*) En person berättade en gång, att han skaffat sig ett parti s. k. sexveckorspotatis, och för att få den rätt tidigt färdig, utlade han den tidigt på kalljord; men som det dröjde jemt sex veckor innan potatisen kom upp, autog han att det var därför sorten kallades sexveckorspotatis.

Drifbänkarne. Meloner och gurkor kunna fortfarande, när det faller sig lägligast under loppet af månaden utsättas på bänk för att ha tillgång på senare meloner och gurkor. Har man icke i förra månaden sådt frön af hufvudkål och öfriga kålsorter på kallbänk, måste det nu ske i början af denna månad på en ej allt för varm drifbänk. Kålplantorna fordra helt måttlig värme och riklig luftning för att blifva friska och kraftiga. Sallat för senare utplantering på kalljord sås mot slutet af månaden.

Utsättning af köksväxtplantor. De sista dagarne af månaden kan man vanligen börja utsätta plantor af följande sorter, nämligen: *hvitkål*, plantorna sättas på 2 fots afstånd från hvarandra i förbund; *blomkål*, sättas på $\frac{3}{4}$ fots afstånd från hvarandra; *savoykål*, *röd hufvudkål*, *brysselkål* m. fl., fordra samma afstånd från hvarandra som blomkål; *jättelök*, *purjo*, *mejram* och *timjan* sättas 6 rader på sängen; *rödlök*, 6 å 8 rader på sängen; *selleri*, 4 rader på sängen; *kronärtskoockor* fordra 2 å 3 fots afstånd från hvarandra i förbund.

Ärter. Af ärter företages en ny läggning 2 å 3 veckor efter den första läggningen.

Fruktodlingen.

Frukträd och bärbuskar. De arbeten som i föregående månadens öfversigt nämndes, såsom utplantering af frukträd och bärbuskar, beskärning m. m. som då möjligen icke medhanss eller då icke kunde verkställas, utföras i sådant fall i stället nu. Derjemte är nu tiden inne att ympa frukträd och kan detta arbete verkställas ifrån det att knopparna *begynna* att öppna sig, intill dess att löfvet är inemot fullt utbildadt. Täckningen borttages från spalierräden i början af månaden, men så snart de börjat få blommor — hvilket med körsbär och aprikoser inträffar tidigt — eller utslå löf, böra de under nätterna täckas med luckor e. d. så länge nattfrosterna äro att befara.

Utplantering af trädgårdssmultron är det rätta tiden här i norden att företaga i denna eller början af nästa månad. Jorden till smultron bör vara starkt gödslad och under föregående hösten djupgräfd. Jordstycket gräfves nu och krattas på vanligt sätt, hvarefter plantorna utsättas på 2 fots afstånd från hvarandra i förbund.

Landskapsträdgården.

Betäckningen öfver ömtaliga växter aftages fram i månaden innan någon betydligare växtlighet egt rum och väljes härtill helst en mulen dag. Växter som haft en något tjockare betäckning befrias icke från all täckning på en gång, utan gifvas tills vidare en lätt betäckning af granris, att de småningom må få vänja sig vid sol och luft.

Diverse arbeten. De arbeten som för förra månaden nämndes, verkställas nu om de då icke blefvo utförda; ogräs som uppsticker i gräsplanerna upptagas med ett rensjern; gångarna skyfflas och krattas; gräskanterna huggas etc.

Blomsterodlingen.

Plantor på bänk, ämnade för kalljord, luftas rikligen för att icke blifva gängliga, klena och ömtåliga. Har man tillfälle att skola alla plantor som stå på bänk 2—3 veckor innan de utflyttas på kalljord, är detta af synnerlig nytta. Mot slutet af månaden aftagas fönsterna en stund midt på dagen och slutligen, dagarna närmast före utplanteringsstiden, lemnas plantorna utan fönster hela dagar och till och med under nätterna, i fall nattfrost icke är att befara. Det är nödvändigt att plantorna, innan de utsättas på kalljord, på detta sätt på förhand blifva vänjda vid fria luften eller, som det kallas, härdade, ty eljest lida de i betydligt högre grad af utflyttningen på kalljord.

Infattningar af *bellis*, *armeria*, *timjan*, *isop*, *lavendel*, *busbom* m. fl. nyplanteras eller anläggas.

Utsättning af blomsterplantor kan börjas mot slutet af månaden af de hårdigare sorterna, såsom *löfkojor*, *scabioser*, *ammobium*, *helichrysum*, *astrar* m. fl. Med de ömtåligare, eller de som man icke säkert vet huruvida de äro hårdiga eller ej, är det säkrare att dröja till början af nästa månad.

Såning. Frön af stockrosor och diverse andra fleråriga blomsterväxter utsås i kallbänk eller på kalljord. Frön af *Primula chinensis* säs i krukor i början af månaden, hvarigenom plantorna bli kraftigare till hösten och blomma vida rikare och fullkomligare under vintern än då de, såsom mången brukar, icke säs förr än i juli. Plantorna skolas, medan de ännu äro helt små, i lådor eller fröfat och sättas hvar för sig i små krukor och sedan i större. Alla blomstänglar bortnypas så snart de börja visa sig, hvarmed fortfares till medlet af september.

Kortare uppsatser och notiser.

Trädgårdsodlingens inflytande på landets ekonomi. Nödvändigheten af att förena Trädgårdsodling med landbruk kan lätt inses, och att en begynnelse dertill är skolträdgårdar och folkhögskolor på landet, kan icke betviflas. Hade dessa skolor varit i gång för 20 år sedan, kunde vårt land nu haft en årlig tillökad inkomst af 323 millioner rdr rmt; och hade de funnits för 47 år sedan, kunde nu en årlig inkomst af minst 562 millioner rdr rmt egt rum; men huru skördas det nu och fördelas mellan lyx och armod? Vanans makt har förledt oss att med största begärlighet förtära de finaste viner, spirituösa drycker, frukter och andra utländska läckerheter, men af egna tillverka vi brännvin af säd och bröd af mossa. Denna titt i vår spegel kan vara nog; vi återgå till våra skolor. För att i korthet kunna visa nödvändigheten af dessa, antagas här ett exempel af fyra bröder, som tingo i arf efter sina föräldrar ett fjerdedels hemman, hvilket innehöll i egovidd 50 tunnland areal bördig jord, men utan skog. Vid arfskiftet mellan dessa bröder ville ingendera af dem afträda från hemmanet, emedan de egde kunskaper och hog för trädgårdsodling och landbruk. De beslöto derfor att fördela detsamma i 4 lotter. Genom skolans välgörande inflytelse kunde de själfva fördela sitt arf i både löst och fast. Den arbetsamhet och ifver att bygga, odla och plantera, som uppstod hos dem, kan här icke skildras, och att tillämpa det gamla ordspråket, att hägen drar halfva lasset, är icke nog, emedan dessa bröder haft den lyckan att såsom barn genomgått kursen i skolträdgården och sedan i folkhögskolan, så att de kunde läsa och skriva väl m. m.; de kunde beräkna debet och kredit i sina företag; de kunde välja de växtalster till odling, som voro mest gagneliga efter tider och omständigheter; de hade, genom praktik och läsning i goda böcker, trädgårds- och landbruksodling på sina fem fingrar; arbetet var för dem en lek, emedan de blifvit vanda dertill som barn i skolträdgården. De visste att lyckan bestod i kärlek, försönlighet, rättvisa och ärlighet emot sina medmenniskor. Högnodet var från dem bannlyst; de kände sig mindre än de i luften befintliga insekter, som icke med blotta ögat kunna synas, i jmförelse med det väsende som styr verldarnes omlopp, storlek och makt. Alltså fortfor den beständiga vänskapen och förtroendet dem emellan. Deras tåflan var endast att upparbeta och försköna sin jord till den möjliga högsta afkastningen. Deras små hemmansdelar bestodo af 12½ tunnland areal, hvaraf upptogos 2 tunnland till trädgård, 8 tunnland till circulation med säd och foder och 2½ tunnland till afröjningsjord. För att på det enklaste sättet arbeta åt sig någon del af den rikedom, som fanns i alfven eller under jordytan, och icke kunde åstadkommas med odling af rotfrukter, säd och foderväxter, anlade dessa bröder hvar sin trädskola till uppdrifvande af träd och buskar; fyra år derefter utplanterades på hälften af trädgårdsjorden eller ett tunnland, 1,555 krusbärsbuskar med 3 alnar emellan hvardera eller 9 kvadratalnars

utrymme till hvarje buske, 6 år från den tid då frukt kärnorna sädde i trädskolan, utplanterades, på de 8 tunnlanden åkerfält 72 st. äpple- och päronträd med 40 alnars afstånd mellan hvar träd, eller 9 träd på tunnlandet; på afröjningsjorden planterades på ett tunnland 140 st. lönnar; de öfriga 1½ tunnland upptogs af hustomt, trädskola och plantering af 20 st. plommon- och körsbärsträd samt andra växter för prydnad och medicinska behof. Till hägnad om detta ställe planterades hagtorn- och krusbärsbuskar. Hälften af trädgårdsarealen var således ledig för odling af potatis, rotfrukter och andra trädgårdsalster; på den hälften, der buskarne planterades, kunde äfven de första 2 och 3 åren emellan buskraderna odlas potatis och rotfrukter, hvar efter buskraderna efter hand ökade sin skörd. Femte året eller 9 år sedan stiecklingarne sattes, lemnade buskarne full skörd; omloppstiden var 12 till 15 år. Med krusbärsbuskar och andra trädgårdsalster på dessa tvänne tunnland, och på de 8 tunnlanden åkerfält, cirkulerade säd, foder och rotfrukter. Antagas kan att en af de ofvannämnde bröderna, som anlade trädskolan vid 21 års ålder, kommer att vid 30 år årligen skörda, af ett tunnland jord, krusbär för ett värde af 777 rdr efter 50 öre för hvarje buske och vid 57 års ålder, af de utplanterade fruktträden en inkomst af 576 rdr efter 8 rdr för hvarje träd; summa summarum för träd och buskar 1,353 rdr. Utom hvad som här icke beräknas funnos 20 st. utplanterade plommon- och körsbärsträd för hushållsbehof, samt 140 st. lönnar, möjligen till sockerberedning, förutom den vanliga afkastningen af säd, foder och rotfrukter. Sammanräknar man nu att förutnämnde bröders årliga inkomster utgjorde, för krusbär 3,108 rdr, för äpplen och päron 2,304, summa 5,412 rdr på ett fjerdedels mantal, så utgör inkomsten på ett mantal för krusbär 12,432 rdr, för äpplen och päron 9,216 rdr; summa 21,648 rdr. Denna summa kan vara tillräcklig för inköp af ett nu illa vårdadt hemman. Antagas kan, att om barn af båda könen erhållit kunskap ifrån-sitt ti-onde år i trädgårdsodling och landthushållning i mån af deras förmåga, landet kunde efter 20 års tid ifrån förutnämnde ålder på 26,000 mantal, årligen skörda endast af krusbärsbuskar en inkomst af 323,232,000 rdr och efter 47 år från samma barn-ålder, af fruktträd 239,616,000 rdr eller tillsammans 562,848,000.

Genom ett sådant landbruksystem skulle landet befrias från det alltjemt växande tiggeriet och brottet, vinfabrikationen fördriva produceringen af brännvin, hvilken nu uppslukar spannmål, potatis och mossa, hvars fodervärde husdjuren skulle rikligen betala, och det vin, som tillverkades utöfver egna behof, kunde försäljas till utlandet. Kändt är att den frukt, som vi skörda af förberörda sorter, i våra små täppor, äro flera procent saftigare än den som hämtas från Tyskland.

Äfven kommer förberörda skolers ekonomiska nytta att visa sig derutinnan, att skogarne, hvilka ur alfvens rikedom uppar-

